

VERANDA
ÖYKÜLERİ
HERMAN MELVILLE

VakıfBank Kültür Yayınları: 0022
Edebiyat: 008

VERANDA ÖYKÜLERİ
HERMAN MELVILLE

Özgün Adı:
The Piazza Tales
Türkçesi
Arzu Altınanıt

Genel Yayın Yönetmeni
A. Tarık Çelenk

Tasarım ve Yayın Kimliği
Bülent Erkmen

Tasarım Uygulama ve
Yayın Standartları
Barış Akkurt, BEK

Kapak Görseli
Pınar Ergün

Yayın Danışmanı
Dr. Hasan Aksakal

Kitap Editörü
Erdem İlgi Akter

Sayfa Uygulama
Gelengül Erkara

Son Okuma
Hikmet Akyüz

Tasarım Danışmanlığı
BEK

VakıfBank Kültür Yayınları
Saray Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No:7/A1 – Kat 13,
Ümraniye 34768 İstanbul
Telefon: 0 216 724 2614
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

Üretim ve Satış Müdürü
Hüseyin Esen

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş.,
2019

ISBN 978-605-7947-36-9

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Ofset Yapımevi
Şair Sokak No: 4, Çağlayan Mahallesi,
34410 Kağıthane, İstanbul
Telefon: 0 212 295 86 01
Sertifika No: 12326

1. Baskı: Ocak 2019

VERANDA ÖYKÜLERİ

HERMAN MELVILLE

TÜRKÇESİ

ARZU ALTINANIT

HERMAN MELVILLE

Dünya edebiyatının geç keşfedilen, fakat hâlâ en önemli yazarları arasında kabul edilen isimlerinden olan Herman Melville, 1819'da New York'ta dünyaya geldi. On sekiz yaşında başlayan deniz serüveni, ileride yazacağı eserlerin ilham kaynağı oldu. Denizaşırı seyahatleri dolayısıyla Liverpool'dan Hawaii'ye, yamyam kabilesine esir düşmekten tütün tarlalarında işçiliğe varıncaya dek sıradışı bir hayat yaşadı.

Melville'in ilk iki kitabı olan *Tippoe* ve *Omoo* 1846, *White Jacket* ise 1850 yılında yayımlandı ve ona büyük başarı kazandı. En büyük eseri olan ve simgesel anlamlarla yüklü *Moby Dick* ise 1851 yılında tamamlandı. Ancak bu kitabın ardından Melville'in şöhretinin çöküşü başladı. Yazdığı *Pierre* ve *Piazza Memories* de bu çöküşten nasibini aldı. Ardından kendini şiire adadı ama onları da ancak kendi parasıyla bastırabildi. Son yirmi yılında öğretmenlik ve gümrük müşavirliği yaparak hayatını kazanan Melville, son eseri *Billy Budd*'ı yazmaya başladıysa da, kitabı yayımlatmaya fırsat bulamadan, 1891'de hayatını kaybetti.

1930'lardan itibaren eserleri onlarca dile çevrilen Melville, Amerikan edebiyatının en önemli yazarlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

ARZU ALTINANIT

Ege Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde okumaya lisenin ilk yıllarında karar verdi ve bu kararından asla pişmanlık duymadı. On yıl İngilizce öğretmenliği yaptıktan sonra Macmillan Publishers, Türkiye Ofisinde çalıştı ve oradan emekli olup Bodrum'a yerleşti. Öğretmenlik yıllarında bulaştığı ve nefret edip bir daha aklına bile getirmedığı kitap çevirisine bir tesadüf sonucu yeniden başladı. Nefret öyle büyük bir aşka dönüştü ki, çeviri mikrobunu kızına da bulaştırdı. O gün bugündür durmadan kitap çeviriyor, redaksiyon yapıyor, blog yazıyor ve uzun süre önce başladığı romanını bitirme hayali kuruyor.

İÇİNDEKİLER

Veranda

006

Bartleby

027

Benito Cereno

082

Paratoner Satıcısı

208

Efsunlular ya da Efsunlu Adalar

219

Çan Kulesi

301

VERANDA

“Yaz boyunca, çiçeklerin en hoşuyla yaşadım bu yerde, Fidele.”

Köye taşındığımda verandası olmayan eski bir çiftlik evine yerleştim. Bu üzüntü veren bir eksiklikti. Sadece iç mekânın sıcaklığını dış mekânın özgürlüğüyle birleştiren verandaları sevdiğim için değil, köyü çerçeveleyen muhteşem görüntü ve oradaki keyifli serinlik yüzünden de... Görüntü o kadar güzeldi ki dut zamanı çocuklar, her köşede bir şövale ve güneşten bronzlaşmış bir ressamla karşılaşmadan ne tepeye çıkabilir ne de vadiyi geçebilirdi. Tam bir ressam cenneti... Dağ kümeleriyle kucaklaşan yıldızlar... En azından evden öyle görünüyordu. Çünkü dağların tepesine çıktığında bu görüntüden eser yoktu. Ev biraz daha geriye yapılırdı bu çarpıcı çember olmazdı.

Ev çok eskiydi. 70 yıl önce Kâbe'nin ya da Kutsal Kaşa'nın taşlarının çıkarıldığı söylenen ve bir zamanlar her şükran gününde grupların akınına uğrayan Hearth Stone Hills'te yapılmıştı. İşçiler, temeli kazarken yeraltındaki mağara adamlarıyla, yani gelincik tarlamdan aşağıya doğru uzanan sakin çayırılığa yıllar önce yerleşmiş sağlam ağaçların sağlam kökleriyle kazma ve kürekle mücadele ederek uzun süre harcamak zorunda kalmışlardı. O birbirine geçmiş

ağaçlardan bir tanesi azimle hâlâ hayattaydı: bir karaağaç...

Evi her kim yaptıysa, bildiğinden iyisini yapmıştı. Ya da zirvedeki Orion, Demokles'in kılıcıyla aydınlatarak "Buraya inşa et," demişti. Başka türlü, ağaçlar kesildikten sonra böyle muhteşem bir manzaranın ortaya çıkacağı nasıl aklına gelirdi? Asilzadeleri arasındaki Şarلمان gibiydi, tepelerle çevrili Greylock'tan farklı değildi.

Böylesi yeşil bir alandaki bir evin, manzaranın tadını çıkartmak ve mola verip huzur bulmak isteyenlerin rahatlığı için bir verandasının olmaması, resim galerisinde olması gereken bankların yokluğu türünden bir eksiklikten farklı değildi. Resim galerileri de kireçtaşı tepelere benzer mermer koridorlar değil miydi sonuçta? Her ay giderek solan resimlerin yerini yeniden canlı resimlerin aldığı galeriler... Güzellik Tanrı inancı gibidir; ondan ne kaçabilirsin ne de onu anlayabilirsin; bugünlerde rahat bir koltuk kadar ihtiyaç duyulan türden; huzurlu ve sebatkâr. Hürmetin revaçta olduğu, miskinliğin kabul görmediği, kendini adamışların aynı sonraki çağlarda katedrallerde daha ulu bir Güce taptıkları gibi koşulsuz şartsız Doğaya taptıkları eski zamanlarda da inancın zayıf, dizlerin güçsüz olduğu günümüzde de verandalar ve kilise sıraları vardır.

Oradaki yaşamımın ilk yılında arkası geniş bir bataklıkla takviye edilmiş, önündeki yabani çilek tarlasında oldukça garip bir biçimde (bence bir nişan işareti olarak) üç küme mavi menekşenin büyüdüğü tepeye bakan sette gölge yapması için dikilmiş hanımeli kaplı çardağın altında kendime Şarلمان'ın taç giyme törenini sakın sakın sey-

rededebileceğim (hava izin verdiği sürece her gündeğümü ve günbatımında ona taç giydiriliyordu) şahane bir çim taht seçtim. Gerçekten krallara layık bir tahttı. Öyle ki Danimarka kralının bahçesinde uzandığında yaşadığı sinsi bir kulak ağrısı beni ele geçirmişti. Eğer Westminster Abbey’de sırf eski olduğu için nem zaman zaman artıyorsa daha eski olan bu dağlar manastırında niye artmasın?

Bir veranda şart.

Ev genişti ama benim param kısıtlıydı. Bu yüzden evi çevreleyen manzaralı bir veranda yapmak mümkün değildi. Marangozlar, çizimler ve ölçümleri de göz önüne alarak tüm isteklerimi yerine getirmek konusundaki endişelerini çok kibar bir biçimde dile getirdiler.

Evin bir tarafının benim isteğimi karşılayacağı konusunda anlaştık. Ama hangi taraf?

Doğru yönünde, uzaklarda Quito’ya doğru gözden kaybolan Hearth Stone Hills uzanıyor ve her sonbahar aniden ortaya çıkan serin bir sabahın küçük beyaz taneleri, mevsimin yeni büyümüş kuzusunun erkenden kırılması gibi, en tepedeki kayalıklardan düşüyordu. Sonra karanlık dağları kırmızı çizgili tartan kumaşla kaplayarak Noel şafağı söküyordu. Bu, veranda için hoş bir görüntü. Hoş bir görüntü ama Şarlman kuzeyde– Hearth Stone ve Şarlman bir arada olamıyor.

Güney yönü ise... Orada elma ağaçları vardı. Mayıs ayında güzel, yumuşak bir sabah vakti oturup gelin gibi bembeyaz tomurcuklarla kaplı o bahçeyi ve ekimde kırmızı top mermileriyle dolu yemyeşil bir cephaneliği seyretmek...

Çok hoş olduğunu kabul ediyorum. Ama Şarlıman kuzeyde. Batıdaki görüntü ise... Zirvedeki akçağaç ormanına uzanan yemyeşil bir yayla... Yamacı seyretmek ilkbahar başında çok güzel; onun dışında gri ve çıplak; yer yer erken yeren eski bir patıkaya bakıyor. Gerçekten hoş, bunu inkâr edemem. Ama Şarlıman kuzeyde.

Ve Şarlıman; kazanan oydu. 1848 biteli çok olmamıştı ve her nasılsa o sıralarda dünyadaki tüm krallar karar verici oya sahipti ve kendileri için oy verdiler.

Zemin kırılır kırılmaz tüm mahalle, özellikle komşum Dives gülmekten kırıldı. Kuzeye bakan bir veranda! Kış verandası! Sanırım kış gece yarılarının tek arzusu kutup ışıklarını seyretmek... Umarım bol bol kulak koruyucu ve eldiven bulundurur.

Bu mart ayındaydı. Kuzeye bakan yegâne verandayı yapacak marangozların morarmış burunları ve ev sahibinin acemiliğini nasıl keşfettikleri unutulmaz. Ama mart sonuza dek sürmez; sabır... Ve ağustos gelir. Ve sonra kuzey çardağının serin cennetinde ben, İbrahim'in kucağındaki Lazarus, güneye bakan verandasında Araf azabı çeken zavallı yaşlı Dives'a acıyan bir bakış fırlatırım.

Fakat aralıkta bile kuzeydeki bu veranda itici gelmiyor; gerçi insanın yüzünü ısırarak bir soğuk ve fırtına var; kuzey rüzgârı da... Yine de sakalım donmuş, soğuk hava yüzünden burnum akarak döşemede dolaniyorum.

Yazın ise burada oturmak genellikle denizi hatırlatıyor. Tıpkı Canute gibi... Bunun nedeni sadece arduvaz damarlı döşemede dalgalanmalar ve sanki kumsallarıy-

mış gibi alçak verandaya vuran çim dalgacıları, dalgaların köpüklerini andıran hindibalar, koca karanlık dalgalar gibi koyu mor rengine bürünmüş dağlar, ufuktaki dinginlik gibi yemyeşil çimlere yayılmış sakin ağustos öğleni değil aynı zamanda okyanus duygusu yaratan enginlik ve yalnızlık ile sanki tüm dünyayı gözetlercesine Barbary sahilindeki meçhul bir yelkenli gibi ağaçların arkasında yükselen garip evin sessizliği ve tekdüzeliği idi de...

Ve bu bana periler ülkesine yaptığım yolculuğu çağrıştırıyor. Gerçek bir yolculuk ama kabul etmek gerekir ki uydurulmuş kadar ilginç...

Verandada oturmuş dağlara bakarken belli belirsiz bir şeyler gördüm: Kuzeybatı yönündeki dağlarda esrarengiz bir şekilde kuytuda kalmış, gözlerden uzak, sanki mor bir cebin içindeymiş gibi, yukarılarda bir yerde, dağın tepesinde mi yoksa yamacında mı olduğu anlaşılmayan dairesel bir çukur ya da çökük... Hayal meyal de olsa belirli noktalardan bakıldığında mavi zirvenin her şeyin arkasından yükseldiği görülüyordu. O zirve ki dün başkalarına nasıl anlattıysa aynı açıklıkla sana da ötekilerden biri gibi gözükse de (Tanrı korusun) aslında farklı olduğunu söyleyecekti. Doğruyu söylemek gerekirse hakkı da vardı ve bunu sana gösteriyordu. O, bir müfreze gibi hiza almış; yan yana, bazı yerlerde çift sıra şeklinde dizilmiş olan diğerlerinden daha yüksekti. Birbirinden farklı biçimde ve yükseklikte olan diğerlerine verandadan bakınca alçak ve yakın olanların neredeyse tamamı yüksek ve daha uzakta olanların gölgesine gizlenmiş görünüyorlar, öndekinin zirvesindeki çıplaklık arkadakinin

yamacındaki gölgeye karışıyordu. Hani neredeyse bu dağlar gözümün önünde saklambaç oynuyordu.

Her ne olursa olsun, söz konusu nokta her durumda görünmek üzere konumlanmış ama sonra ışığın ve gölgenin büyümlü şartları altında belirsizleşmişti.

Aslında bir yıldır, belki de biraz daha fazla süredir, öyle bir nokta olduğunu biliyordum ve belki de sonbahardaki –sonbahar sonlarındaki– o büyümlü öğleden sonra, aşağıdaki geniş havzada kıpkırmızı ilk yapraklarını dökmüş, artık sönmüş alevlere yenik düşmüş için için yanan kasabalar gibi renkleri solmuş akçaağaçların salındığı o divane şair öğleden sonrası olmasaydı hiç öğrenemeyebilirdim. Hava pusluydu ama hasta edecek kadar soğuk değildi; sıcaklığın ılıman pastırma yazından kaynaklanmadığı, Vermont'ta haftalarca süren yangın sonucu çok uzaktaki ormanlardan esintiyle geldiği söyleniyordu. Bu yüzden gökyüzünün Hecate'nin kazanı gibi karanlık olmasına şaşmamalıydı. Biçilerek çırılçıplak bırakılmış buğday tarlasını geçen iki sporcu suçlu Macbeth ve çatık kaşlı Banquo gibi görünmekteydi ve Adullum mağarasında inzivaya çekilmiş güneş mevsime uygun olarak güneye doğru ilerliyor ve bulutların arasındaki bir Simphon geçidine acemice fırlattığı zayıf ışıkları kuzeybatıdaki tepelerin solgun yanaklarına küçük, yuvarlak bir çilek lekesi çizmek dışında bir işe yaramıyordu. Mum ışığı gibi bir görüntüydü bu. Başka her yer karanlıkken aydınlık bir nokta...

“Orada periler var” diye düşündüm; perilerin dans ettiği bir halka...

Zaman geçti ve bir sonraki mayıs güneş ışınlarının puslu denizlerinde adacıklar oluşturan belli belirsiz yağmurlar yağmaya başladı. Bazen iki, üç, hatta dört farklı yerde aynı anda yağıyordu. Verandamdan bunu seyretmeyi çok seviyordum. Alışkın olduğum türden, Greylock'u sarımsan, insana Musa'nın Sina'da kavrulmuş katran ağaçları arasında tırmandığını düşündüren gök gürültülü yağışlardan değildi bunlar. Dağa yağın hafif bir sağanaktan sonra gökkuşağı gördüm. En uzak noktası sonbaharda çileği benzer lekeyi gördüğüm yerdeydi. Gökkuşağının çiçekleri büyüttüğünü, eğer biri gökkuşağının öbür ucuna varabilirse servetine servet katacağını hatırlayarak, "orada periler var," dedim kendi kendime. Şuradaki gökkuşağının sonuna gidebilir miyim, diye düşündüm. Ve gökkuşağının ortasından bakınca dağın yamacında görünen ve bir çeşit vadi ya da mağaraya benzeyen o şeyi ilk kez o an fark edince bunu yapmayı çok istedim. Potosi hazinesi¹ gibi parlıyordu. Bir komşum onun kesinlikle eski ve terk edilmiş bir ahır olduğunu söyledi. Yanları çökmüş, arkası bayırdı. Ama ben hiç oraya gitmemiş olmama rağmen daha iyi biliyordum.

Birkaç gün sonra, doğmakta olan neşeli güneş aynı noktada altın rengi bir kıvılcım oluşturdu. Kıvılcım öylesine canlıydı ki sadece camda yansıyabilirmiş gibi duruyordu. O zaman o bina –eğer gerçekten binaysa– en azından bir ahır olamazdı, hele ki eski samanla dolu terk edilmiş bir ahır... Aksi mümkün değildi. Geçici süreliğine bile olsa bir

---

1. İnsanlığın kırk görkemli hazinesinden biri –çn.

kulübe olmalıydı, belki de uzun süredir boştu ve harap olmuştu ama sihirli bir biçimde ilk haline dönmüş ve parlamaya başlamıştı.

Bir öğle vakti yine aynı tarafta, kat kat yeşilliklerin en karanlık tepesinde daha geniş bir parıltı gördüm. Siperdeki bir askerin başının üzerinde güneşe doğru tuttuğu gümüş bir kalkan gibiydi. Yaşanan deneyimlerden öğrenildiği gibi, yeni sac kaplanmış bir çatıdan geliyor olmalıydı. Bence bu, periler diyarındaki kulübenin yeni sahipleri olduğunu kesinleştiriyordu.

Günler geçtikçe yeni keşfime olan ilgim artıyordu; *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'nı ve Titania'nın başına gelenleri okumaktan zaman bulabildiğim her an özlemlerle tepelere bakıyordum. Ama ne yazık ki ne sarp kayaların kutsallığını yavaş yavaş ve vakur bir biçimde kirleterek Lucifer ve Michael'ın eski savaşları gibi doğudan batıya doğru yayılıp gözden kaybolan ışığı takip ederek dolaşan gölgeler topluluğu ne de gökyüzündeki bu yansımanın savaş oyunlarından sıkılmayan dağlar bu perili manzaraya uygun bir atmosfere sahipti. Bir süre bu tepeleri görmeyen yatak odamda zaman geçirmek zorunda kaldığım için üzgündüm.

Nihayet tekrar oldukça iyi hissettiğim bir eylül sabahı dışarıda, verandada oturmuş kendi kendime düşünürken küçük bir koyun sürüsünün hemen arkasından bir şarkı tutturmuş gelen çiftçinin çocukları, "Ne güzel bir gün, değil mi?" diyerek geçtiler. Oysa babaları fırtına öncesi sessizliği diyordu. Hastalığım sırasında öyle hassaslaşmışım ki çocuğum gibi sevdiğim, parlak çiçekleriyle verandanın direğine

tırmanmış o çinsarmaşığına bakmaya bile dayanamıyordum ama şimdi yaprakları azıcık kaldırıncaya bu çiçeklerden beslenen ve sanki kutsallığını ebediyen yok etmek istercesine çiçeklerin o kutsanmış renklerine ortak olan milyonlarca tuhaf solucan görünüyordu. Yumurtalarını büyük umutlarla diktiğim çiçek soğanına gizlendiklerinden hiç kuşku yoktu; bu sıkıcı nekahet dönemi yüzünden tüm aksiliğim üstümdeyken birden uzaklarda bir yerde derin sulardaki bir yunus misali göz kamaştıran dağdaki o altın pencere ilişti gözüme. Bir kez daha, “orada periler var,” diye düşündüm; her daim mutlu bir dağ kızı olan perilerin kraliçesi peri evinin penceresindeydi. Onu izlemek bana iyi gelecek, bu halsizliğimi iyileştirecekti. Artık filikamı suya indirecektim – heyamola! Ve periler diyarına, periler diyarındaki gökkuşağının sonuna yelken açacaktım.

Periler diyarına nasıl gidileceğini, hangi yolun takip edileceğini bilmiyordum. Bana tarif edecek biri de yoktu. Bir zamanlar oraya gitmiş olan Edmund Spencer bile... Tek söylediği periler diyarına varmak için inançla yolculuk edilmesi gerektiğiydi. Kerteriz olarak perili dağı aldım ve kendimi iyi hissettiğim ilk gün, gücüm elverdiğinde deri eyerli filikama atladım, halatı fora ettim ve yelken açtım. Bir sonbahar yaprağı gibi özgür bir yolcuydum. Şafak vakti batıya doğru yol alırken güneş, ışıklarını saçmaya başlıyordu.

Birkaç kilometre sonra tepelere yaklaştım; artık onları dışarıdan görmüyordum, içlerindeydim. Kaybolmamıştım çünkü yolun kenarındaki altın rengi çubukların, yol işaretlerinin altın pencerenin yolunu gösterdiğinden şüphem yoktu.

Onları takip ederek ıssız ve cansız bir alana geldim. Çimlerin büyüme şekli oradan güne başlayamamış, uykuda yürüyen, uyuşuk sığırların geçtiğini gösteriyordu. Otlamamışlardı. Zaten büyülenmiş olanlar yemekten içmekten kesilmiş. En azından bilgelerin bilgesi Don Kişot böyle demiş.

Yola devam ettim ve perili dağın eteğine geldim; henüz hiç peri görmemiştim. Karşıma bir otlak çıktı. Uzun yüzlü, kıvrık boynuzlu yaşlı Aries sanki bir batıktan çıkarılmış gibi nemden yeşermiş görünen, çürümüş beş çiti geride bırakıp etrafı koklaya koklaya geldi ve sonra geri çekilerek beyaz otlardan oluşan Samanyolu boyunca bana rehberlik etti. Pleiades ve Hyades'in beni unutma diyen belli belirsiz, küçük yıldız kümelerini geçerek kendi yıldız patikasında bana yol göstermek üzereydi ki kılavuz sakalar günbatımında önümden yan tarafa –tabii ki altın pencereye doğrudan doğruya çalıda çalıda uçup ağaçların cazibesine kapılmış halde ormanın derinliklerindeki karanlık yola doğru ilerlediler. Yol karanlık ama açıktı. Ve Aries başka bir kayıp ruh için beni terk edip daha iyi bildiği kendi yoluna gittiğinde ben o yoldan devam ettim. Onun için ürkütücü ve yasak alandı bu.

Bu kış günü orman yolu yeşile boyanmıştı. Yalnızlıktan keyif alan köknar dalları altında mevsime bakmaksızın kıpırdanan çakıl taşlı suların kenarları hâlâ yeşildi. Atım ve ben, sarmaşıklar altında kulak tırmalayıcı sesi artık duyulmaz olan, susturulmuş eski bir kereste atölyesinin yanından geçerek yolculuğumuza devam ettik. Karlı yüzeyi ikiye ayıran derin savakları; ilkbaharda renklenen, iki yanında sağlam kayaların üzerine kurulmuş tapınaklar bulunan taş-

kın dereleri geçtik; ardında onları vaftiz edenlerle adaş, vahşi doğanın çocuğu yılanyastıklarını; unutulmuş zamanlarda insanların parçalamaya çalıştığı ama acıları devam etsin diye deliklerinde hâlâ paslanmış olan çivilerini bıraktıkları, boyuna damarlı, eğreltiotu kaplı kocaman kayaları; bir çağlayanın basamağa benzer çıkıntılarını; kendi hiç aşınmayan ardı arkası gelmez akıntıların kireçtaşında oyarak oluşturdukları kafatası görüntüsündeki çömlekleri; gizli bir gölette hızla dökülen ve orada bir süre sakinleşerek durgun bir biçimde yoluna devam eden delişmen dereleri; perilerin bir zamanlar gerçekten dans ettikleri bir çemberle çevrili ya da hepsi çıplak olduğu için bir çemberin içinde tutuldukları daha az engebeli bir araziye geçerek ine çıka yolumuza devam ettik ve yeni ay tepeden bana mahcup mahcup bakarken dallarından meyveler sarkan ağaçlarla dolu yere vardık.

Atım başını eğdi. Önüne kırmızı elmalar yuvarlanıyordu. Havva'nın elmaları, buruk kış elmaları. O birini yedi; ben de başka birini. Toprak tadı vardı. Elimdeki dizgini sanki onu yakalamak için dalını kıvrımış bekleyen, kamburlaşmış eski bir ağaca doğru savururken "Daha periler ülkesine varmadık," diye düşündüm. Bundan sonraki yolumuzda artık bir patika yoktu ve kimse tek başına gitmeye cesaret edemezdi. Beni engellemeye çalışan böğürtlen çalılarınun arasından geçip zorlanarak dağ ağaçlarının meyvesiz fidanlarına, oradan da sarp kayalıklardan kimsenin beni karşılamak için beklemediği çorak tepelere doğru gidecektim. "Henüz periler ülkesinde değilim," diye düşündüm. Ama önümde uzun bir sabah vardı.

Yürümekten ayaklarım ağrıyordu, bitap düşmüştüm. Hâlâ yolculuğumun sonuna gelmemiştim ama neredeyse sarp geçide varmıştım, arkadaki tarım alanları görünmez olmuştu. Vardığım yerde bölüm bölüm yabanmersini çalılılarıyla kaplı zigzag bir yol kayaların arasına doğru dönüyordu. Kayaların dağınık yamaçlarında, dağın tepesinde umursamaz bir edayla tekrar dışarı çıkan kollara ayrılmış, güneye doğru sanki daha uzun boylu olan kardeşin koruması altına girmişti. Belli belirsiz bir çizgi gibi görünen ve bu kısa dar geçidi yukarıya doğru kaplayan bir yarık vardı.

Esrarengiz bir biçimde gözden kaybolmadan önce bir boşluğa doğru hafifçe bükülüyordu ve orada, az yukarıda, o kocaman kayaların arasında sırtını onlara dayamış, kısmen aşınmış, dik çatılı, grimsi bir kulübe vardı.

Çatının bir tarafında havanın derin izleri görünüyordu ve saçak oluklarının neredeyse hepsi kadife gibi ot kaplıydı. Bu oluklar şüphesiz inzivaya çekilmiş yılanların yosunlu manastırlarıydı. Diğer tarafı yakın zamanda sacla kaplanmıştı. Kulübenin güneye bakan kapısız ve penceresiz tarafındaki tahtalar boyasız olsa da yosun kaplı çam ağaçlarının güneye bakan yüzleri ya da artık denize açılmayan iskartaya çıkarılmış Japon teknelerinin çürük gövdeleri gibi yeşillenmişti. Çevresindeki kayalar gibi onun da bütün tabanı bir çizgi halinde yosunla kaplanmıştı. Çünkü ev yapımında kullanılmış olsa bile periler ülkesinin otlarla korunmuş doğal taşları, aynı açık alanlardaki kayalar gibi büyümlü etkilerini sonsuza kadar korur. Yeşilliklerin bu büyümlü sa-
dece gerektiğinde kuytu yerlerde oluşur. En azından peri-

ler diyarının büyük kralı Oberon² böyle diyor. Oberon'u bir kenara bırakırsak, bildiğimiz dünyada bile çayırlardaki kayaların diplerindeki topraklar tüm bakımsızlığına rağmen çiftlik evlerinin topraklarından daha zengindir; sevecen ve anaç bir sıcaklık yayar.

Ancak bu kulübede gölge halindeki çizgilerin en fazla olduğu yer taban kirişinin, özellikle de ileri yaşına rağmen yerli yerinde duran kapı eşiğinin bulunduğu ön taraf ve girişti.

Görünen bir çit yoktu, etrafı çevrili değildi. Yakınında sadece eğreltiotları, eğreltiotları, eğreltiotları; onların ötesinde ağaçlar, ağaçlar, ağaçlar ve arkada dağlar, dağlar, dağlar ve sonra gökyüzü, gökyüzü, gökyüzü. Gökyüzüne baktığında dağın tepesindeki ayın özgürlüğü. Doğa, sadece doğa ve ev; hepsi bu. Mevsim yüzünden alçak gümüşü dalları yalnız bir mezarı çevrelercesine kümelenmiş huş ağaçları arasındaki ahududu çalılıarı haklarını arayan inatçı memurlar gibi başıboş bir halde ileri doğru atılıyordu.

Her yeri kaplayan uzun eğreltiotlarının arasından keçi yolu gibi daracık bir patika uzanıyordu. Nihayet periler ülkesine vardım. “Una³ ve kuzusu burada yaşıyor,” diye düşündüm. Burası gerçekten iki dünya arasında kalmış, ikisine de ait olmayan bir geçitte küçük bir evdi.

Günün bunaltıcı bir saatiydi; sarı hasır bir şapka,

---

2. Ortaçağ ve Rönesans edebiyatında perilerin kralı. Shakespeare'in *Bir Yaz Gecesi Rüyası* adlı oyunundaki periler kralı –çn.

3. Edmund Spencer'in *The Faerie Oueene* adlı epik şiirinde geçen bir karakter. Aynı zamanda “Gerçek Kilise'nin kişiselleştirilmiş halidir ve hakikati temsil eder –çn.

beyaz kumaş pantolon giymiştim; ikisi de tropik denizlere açıldığım günlerden hatıraydı. Her yeri sarıp sarmalayan eğreltiotlarının engellediği yolda düşe kalka ilerlemekten dizlerim yeşile boyanmıştı.

Kapı eşiğinde, daha doğrusu bir zamanlar eşiğin olduğu yerde durup açık kapıdan içeri baktığımda yalnız bir kızın pencerenin önünde dikiş diktiğini gördüm. “Solgun yanaklı bir kız ve tamir edilmiş yüksek çerçevelerinde eşekarıları olan sinek pisliği kaplı bir pencere,” diye düşündüm. Palmiye ağaçları arasından Kaptan Cook’u ilk kez gördüğünde kurban edilmemek için saklanan Tahitili kız gibi ürkek ürkek bana baktı. Sonra kendini toparladı, önlüğüyle bir taburenin tozunu silerek beni içeri davet etti ve sessizce işine döndü. Teşekkür ederek tabureye oturdum ve bir süre ben de sessiz kaldım. Zira burası dağdaki peri eviydi ve karşımda peri evinin penceresinin önünde oturan peri prensesi vardı.

Yanına gittim. Dehlize benzer bir geçide yönlendirilmiş bir teleskop gibi bir delikten aşağıya doğru bakınca çok uzaktaki sakin, masmavi dünyayı gördüm. Oradan gelmiş olmama rağmen orayı çok zor tanıdım.

Nihayet, “Bu manzaranın çok güzel olduğunu düşündüğünüze eminim,” dedim.

“Ah bayım, bu pencereden ilk baktığımda, ‘bu görüntüden asla bıkmam,’ demiştim,” derken gözleri yaşla doldu.

“O zaman şimdi neden bıktınız?”

“Bilmiyorum,” dedi gözünden bir damla yaş akarken. “Ama sorun manzarada değil, Marianna’da.”

Birkaç ay önce sadece on yedi yaşında olan erkek kardeşi ağaç kesmek ve yakacak toplamak için diğer taraftan buraya uzun bir yol gelmiş, ablası olan bu kız da ona eşlik etmiş. Yıllardır yetimlirmiş ve dağdaki tek evin tek sahipleri onlarmış. Ne bir misafir gelirmiş ne de bir yolcu geçermiş. Bu tehlikeli zigzag yol sadece belli zamanlarda kömür vagonları tarafından kullanılırmış. Erkek kardeş tüm gün, hatta bazı geceler evde olmazmış. Bir akşam yorgunluktan bitap bir halde eve geldikten kısa bir süre sonra bu zavallı çocuk koltuğundan kalkarak tıpkı daha derin bir uyku için sonunda oradan da ayrılacağı yatağına gitmiş. Koltuk, yatak, mezar.

Bunlar anlatılırken ben hâlâ peri evinin penceresinin yanında ayakta duruyordum.

Nihayet kendi hikâyesine ara vererek, “Orada kimin yaşadığını biliyor musunuz?” diye sordu. “Aşağıdaki kasabaya hiç gitmedim. Şu uzaktaki evi diyorum, mermer olanı,” dedi aşağıdaki araziye işaret ederek. “Gördünüz mü? Oradaki, yamaçtaki ev. Önünde geniş bir arazi, arkasında orman olan. O yeşilliğin arasında bembeyaz parıldayan. Göremediniz mi? Görünen tek ev o.”

Bir süre baktıktan sonra görünüşü ya da Mariana'nın tarifinden ziyade mevkiinden dolayı fark ettim ki söylediği benim evimdi. Tıpkı bu dağın verandamdan parladığı gibi parlıyordu. Puslu havanın sihri sayesinde çiftlik evinden çok beyaz atlı prensin sarayı gibi görünüyordu.

“Sık sık orada kimin yaşadığını düşünürüm, kesinlikle mutlu biri olmalı. Daha bu sabah aynı şeyi düşünüyordum.”

“Mutlu biri mi?” dedim dikkatle yüzüne bakarak. “Neden öyle düşünüyorsunuz? Zengin birinin evi olduğuna mı hükmettiniz?”

“Zengin ya da değil. Bunu hiç düşünmedim ama son derece huzurlu bir eve benziyor. Neden böyle hissettiğimi açıklayamam. Üstelik çok da uzak. Bazen serap gördüğümü düşünüyorum. Hele günbatımında görmelisiniz.”

“Güneş batarken eminim pırıl pırıl parlıyordur. Ama güneş doğarken bu evin parıldadığı kadar olduğunu sanmıyorum.”

“Bu evin mi? Güneş iyidir ama bu evi asla parlatmaz. Neden yapsın ki? Bu eski evin her yanı dökülüyor. Her yeri yosun kaplı. Sabahları şu kırık dökük pencereden içeri güneş girer; aslında biz ilk geldiğimizde tahtayla kapatılmıştı. Ne yaparsam yapayım asla temiz tutamadığım bir pencere bu. Sadece ıssız dağ evlerinin bildiği türden sinekler ve arılar yüzünden içerisi doğru dürüst ışık almaz, bu yüzden dikiş dikerken çok zorlanırım. Bakın perde burada; bu önlük, güneş geldiğinde bununla kapatıyorum. O bile yetiyor. Güneş bu evi pırıl pırıl mı yapıyor? Marianna'nın hiç görmediği bir şey bu.”

“Çünkü en çok çatı parıldıyor, siz içeridesiniz.”

“Yani günün en sıcak ve yorucu saatlerinden mi söz ediyorsunuz? Bayım, çatıyı parlatan güneş değil. İçeri su giriyordu, o yüzden kardeşim bir tarafı yeniden saca kapladı. Görmediniz mi? En yoğun güneş, yağmurdan nemlenmiş yere gelsin diye güneşe bakan tarafa. Güneş o kadar yoğun ki bu çatıyı önce kavurur, sonra çürütür. Ev eski. Bunu ya-

panların batıya gittiği ve uzun süre önce öldükleri söylenir. Bir dağ evi. Kışın bile buraya sığınan tek bir hayvan yoktur. Baca tıpkı bir ağaç kavuğu gibi karla tıkanır.”

“Bunlar tuhaf fanteziler, Marianna.”

“Ama gerçekleri yansıtıyorlar.”

“O zaman ‘Bunlar tuhaf fanteziler’ yerine ‘Bunlar tuhaf gerçekler’ demeliydim.”

“Nasil isterseniz,” dedi ve dikişine döndü.

Bu sakin kelimeler ya da bu sakin davranış beni tekrar sessizleştirdi; o sırada geniş bir gölgenin, kocaman açılmış kanatlarıyla düşünceli düşünceli havada asılı duran dev bir akbabanın süzülmesi gibi perili pencereden yaklaşmakta olduğunu fark ettim. Yoğun ve her yeri kaplayan karanlığıyla kayaların ya da eğreltiotlarının daha silik gölgelerini yok ettiğini gördüm.

“Bulutun seyrediyorsunuz,” dedi Marianna.

“Hayır, bu bir gölge; şüphesiz bir bulutun gölgesi. Göremesem de. Nasıl fark ettiniz? Gözleriniz elinizdeki işte.”

“Elimdekini kararttı. Bulut gider gitmez Tray geri gelir.”

“Anlamadım.”

“Köpek, çok tüylü bir köpek. Öğle vakti yok olur, sonra değişmiş olarak döner, bir süre kapının yanında yatar. Görmüyor musunuz? Başu size dönük, oysa geldiğinizde önüne bakıyordu.”

“Bakışlarınız elinizdeki işteyken nasıl biliyorsunuz?”

“Pencerenin yanından geçiyor.”

“Şu gölgeyi mi kastediyorsunuz? Şuradakini mi? Evet, şimdi gördüm. Büyük, siyah bir Newfoundland köpe-

ğine benziyor. İstila eden gölge gitti, istila edilen geri geldi. Ama bunu neyin değiştirdiğini anlayamıyorum.”

“Bu yüzden anlamaya çalışmamalısınız.”

“Şüphesiz şu yosunlu kayalardan biri.”

“Başını, yüzünü görüyor musunuz?”

“Gölgenin mi? Sanki siz görmüş gibi konuşuyorsunuz. Oysa bütün bu süre içinde gözleriniz işinizde.”

“Tray size bakıyor, görüyorum,” dedi. Hâlâ başını kaldırmamıştı. “Şu an onun en mutlu zamanı.”

“Anlaşılan sadece bulutların ve sisin görüldüğü, dağa bakan bu pencerenin önünde o kadar uzun süredir oturuyorsunuz ki onlardan hayaletler gibi söz etseniz de sizin için gölgeler nesnelere dönüşüyor. İkinci manzaranız haline gelen bildik görüntüler sayesinde bakmadan nerede olduklarını söyleyebiliyorsunuz. Minik adımlarla etrafınızı saran ve gelip giden bu cansız gölgeler sizin canlı arkadaşlarınız olmuş. Öyle ki görüşte olmasa da zihninizde yüzleri bile var. Değil mi?”

“Hiç böyle düşünmemiştim. Ama bir zamanlar bana yaşam gücü veren en arkadaş canlısı olan, aynı az önce Tray’in yaptığı gibi, bir daha geri dönmek üzere benden alındı. Eğreltiotlarının üzerinde sakın sakın titreşen bir huş ağacının gölgesiydi. Ağaca yıldırım düştü ve kardeşim onu kesti. Dışarıda duran odun yığınına gördünüz mü? Yanmış kökü onun altında ama artık gölgesi yok. O uçtu gitti. Ne bir daha geri gelecek ne de başka bir yerde tekrar canlanacak.”

Bir bulut daha süzülerek geldi. Bu seferki köpeği yok

etti ve bütün dağı kararttı. Sessizlik o kadar yoğundu ki insan sağır olduğunu bile fark etmeyebilir ya da sessiz bulutların konuğuğuna inanabilirdi.

“Ya kuşlar, Marianna? Şakıyan kuşlar. Onları duymuyorum. Hiçbir şey duymuyorum. Çocuklar, ötücü kuşlar... Onlar hiç buralara böğürtlen toplamaya gelmiyorlar mı?”

“Kuşları çok ender duyarım. Çocukları asla. Böđürtlenler genelde olgunlaşır ve düşer. Birkaçı dışında farkında bile olmam.”

“Ama bana yolu saka kuşları gösterdi. En azından bir kısmını.”

“Ve sonra geri uçtular. Sanırım dağın yamaçlarında geziniyorlar ama zirvede yuva yapmıyorlar. Ve şüphesiz bu garip düşüncelere sahip olmamın nedeninin burada böylesi yalnız yaşamak, bir şey bilmemek, bir şey duymamak (en azından gök gürültüsü ve ağaçlardan dökülen yaprakların sesi dışında), hiçbir şey okumamak ve hep uyanık olsam da çok ender konuşmak olduğunu düşünöyorsunuz. Bunu yorgunluk ve uykusuzluk olarak adlandıröyorsunuz. Zamanının çoğunu açık havada geçiren ve dışarıda çalışan erkek kardeşim gibi uyuyabilme şansım nasıl olsun? Benim yaptığım genellikle sıkıcı kadın işi. Oturmak, oturmak, durmadan oturmak.”

“Arada bir yürümöyor musunuz? Orman çok geniş.”

“Ve çok yalnız. Yalnız çünkü geniş. Doğru, arada bir, öğleden sonraları biraz yürüyorum ama hemen dönöyorum. Kayalarla olmaktansa yalnız hissetmek daha iyi. Buradaki gölgeleri tanöyorum. Ormandakiler yabancı.”

“Ya geceler?”

“Aynı gündüzler gibi. Düşünerek geçiyor. Durduramayacağım bir çark. Onu döndüren salt uyku isteği.”

“Uykusuzluktan kaynaklanan bu tür yorgunluklar için dua ettikten sonra yeni kabartılmış bir yastığa kafayı koyup uyumanın iyi geldiğini duymuştum.”

“Bakın!”

Peri penceresinden aşağıdaki yamacın çok yakınındaki, birbirinden birkaç metre uzakta yan yana duran, sıcaktan kavrulmuş ve cılız şerbetçiotlarının bulunduğu yeşil bir araziye işaret ediyordu. Bir bölümü koruyucu kayalarla çevrili tek verimli toprak olan bu bahçedeki şerbetçiotlarının şaşkına dönmüş sürgünleri bir süre el yordamıyla ilerleyerek tekrar çıktıkları yere doğru uzanmıştı, iki sıraya sarılarak tırmanmış iki şerbetçiotunun ise en uç noktası yukarıda tekrar kenetlenmişti.

“Uyumayı denediniz mi?”

“Evet.”

“Ya dua etmeyi?”

“Hem duayı hem de uyumayı.”

“Başka bir tedavi yolu ya da sihir yok mu?”

“Ah keşke eğer oradaki eve bir kez gidebilsem ve orada yaşayan mutlu kişiyi görebilsem! Sizce bu aptalca bir düşünce mi? Neden? Bu kadar yalnız yaşadığım ve hiçbir şey bilmediğim için mi?”

“Ben de bir şey bilmiyorum. O yüzden de cevap vermem ama sizin için yapabileceğim en iyi şey görmeyi hayal ettiğiniz o mutlu evdeki kişinin ben olduğumu söylemek.

Böylece siz de artık onu görmüş olursunuz ve dediğiniz gibi bu yorgunluktan kurtulursunuz.”

Bu kadar yeter. Artık periler ülkesine gitmek için tek-nemi suya indirmiyor ve verandamdan ayrılmıyorum. Burası benim krallara layık locam. Ve amfiteatrım; benim San Carlo Tiyatrom.⁴ Evet, manzara büyülü ve tamamen aldatıcı. Ve primadonnam Madam Meadow Lark, en muhteşem gösterisini burada sunuyor. Bense, Memnon⁵ gibi, onun altın pencereden yansıyan notalarında kafayı bularak o pencerenin arkasındaki yorgun yüzün benden ne kadar uzak olduğunu düşünüyorum.

Ama her gece, perdeler kapandığında, karanlıkla birlikte gerçek ortaya çıkıyor. Dağdan hiçbir ışık gelmiyor. Marianna'nın yüzü sanki gerçekmiş gibi gözümün önünde, verandamda gidip geliyor.

---

4. 1621 yılında Napoli Kralı III. Carlo tarafından yaptırılmış, İtalya'nın ve dünyanın en tanınmış opera binalarından biri –çn.

5. Şafak tanrıçası Eos ile Troya kral soyundan olan Tithonos'un oğludur. Memnon Troya Savaşının *İlyada*'da anlatılan bölümünün sonrasını ele alan Aithiopisadlı destanının kahramanıdır –çn.